

A „TEtt” program végrehajtása a büntetés-végrehajtási intézetekben

Bevezető

A címben jelzett *TEtt* program az áldozatokért és tettesekért végrehajtása a befejezéshez közeledik, a program második szakasza¹ 2012 nyarán zárult le. Ez a körülmény feltétlenül indokolta egy olyan összefoglaló beszámoló elkészítését, amely bemutatja a tapasztalatokat, eredményeket – elsősorban természetesen a büntetés-végrehajtás oldaláról.

A „Társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani megalapozása” című TÁMOP 5.6.2-10/1-2010-0001 azonosító számú kiemelt projekt háttérét és indokoltságát a program szakmai szabályozását tartalmazó Megvalósíthatósági tanulmány az alábbiak szerint foglalja össze:

„A 2008. évet vizsgálva az Észak-magyarországi és Észak-alföldi, Dél-dunántúli régiókban a 100 000 lakosra számított bűnelkövetői arány az országos átlagot messze meghaladja. A bűnkibocsátóként azonosított észak-magyarországi és észak-alföldi régió megyéiben messze a legmagasabb a 100 000 lakosra számított, ismertté vált erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények száma is. Mindezen adatok alapján kerültek meghatározásra a kísérleti modellprojekt megvalósításának helyszínei.

A közösségi bűnmegelőzés, az áldozatsegítés és a bűnelkövetők reintegrációja terén magvalósított eddigi kísérleti projektek arra hívták fel a figyelmet, hogy e területen hiányosak a szakmai együttműködések, hiányoznak az egységes szakmai protokollok és módszertanok, valamint az olyan, több intézmény bevonásával készített és közösen végrehajtott programok, amelyek a fenti célcsoportok társadalmi és munkaerő-piaci (re)integrációját, áldozattá válásának megelőzését az eddigieknél hatékonyabban végzik.”

A fenti háttérrel és indokolttságot figyelembe véve felmerült annak az igénye, hogy mind a célcsoport tekintetében, mind a nyújtott szolgáltatások vonatkozásában több állami és társadalmi intézmény bevonása indokolt a projekt végrehajtásába, ennek megfelelően az állami szervek tekintetében hat fő irány kijelölésére került sor, mely alapján a projekt az alábbi alprojektekre tagolódott:

1. Bűnmegelőzési szakemberek és önkéntesek képzése (képzési alprojekt)
2. Áldozatsegítő szolgáltatások fejlesztése három új szolgáltatás bevezetésével
3. Közösségi Foglalkoztató fejlesztése
4. Elítéltek többszakaszos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és intenzív utógondozási modelljének kialakítása (reintegrációs alprojekt)
5. Közérdekű munka büntetés végrehajtásának fejlesztése
6. Programértékelő kutatások

¹ A „Társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani megalapozása” című projekt 2008 februárjában indult a tervezési, előkészítési szakasszal; a jelenlegi TEtt program ennek a modellprogramnak a - megvalósítási - része.

A büntetés-végrehajtási szervezet bevonása túlnyomórészt az *„Elítéltek többszakasos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és intenzív utógondozási modelljének kialakítása”* (reintegrációs alprojekt) tekintetében történt meg, mely program komplexitásában és költségvonzatában a büntetés-végrehajtás szempontjából a legjelentősebbnek nevezhető. A szakmai megvalósítók és a bv. intézetek személyi állománya ezen felül érintett lehetett, illetve volt a képzési alprojektben is.

Az alprojekt célja volt a munkaügyi központok, a megyei igazságügyi hivatalok (pártfogó felügyelői szolgálat) és a büntetés-végrehajtási intézetek közötti szorosabb szakmai együttműködés elősegítése és folyamatos biztosítása a fogvatartottak sikeresebb társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja érdekében.

Részcélként fogalmazódott meg:

- a modellprojekt eredményeképp a fogvatartottakkal foglalkozó szakemberek reintegrációt segítő ismeretei bővüljenek,
- az együttműködő szakemberek és intézmények kooperációja javuljon,
- a fogvatartotti célcsoport számára segítse elő a szabadulás utáni társadalmi beilleszkedést a munkaerő-piaci információk terjesztésével, tanácsadással, a fogvatartottak motiválásával, készségfejlesztéssel, képzési programok megvalósításával, valamint a szabadulás előkészítésének biztosításával.

A kiemelt modellprojekt gazdája a Belügyminisztérium volt. A reintegrációs alprojekt megvalósításban részt vevő konzorciumi partnerek a fogvatartottak társadalmi és munkaerő-piaci integrációjában a legfontosabb szerepvállaló szervezetek: a BvOP, a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal, továbbá a Baranya Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja és a JNSZ Megyei Kormányhivatal voltak.

A költségvetési tételek az alprojekt BvOP-t érintő gazdasági/pénzügyi részletezése lényeges körülmény, mert a projekt végrehajtására biztosított közel két milliárd forintos keretnek alig több mint 13%-a jelent meg a büntetés-végrehajtási szervezet költségvetésében. Ugyanakkor a programban biztosított, a fogvatartottak részére nyújtott egyes szolgáltatások (készség- és képességfejlesztő tréningek, szakmaképzések) forrása nem a BvOP-hoz került, hanem az projektgazdához, így a Belügyminisztérium keretét képezte. Ennek jelentősége abban nyilvánult meg, hogy a jelzett szolgáltatások esetében a közbeszerzési eljárás szakmai feladatai a felettes szervezetre hárultak, ugyanakkor maga a szolgáltatás a bv. intézetekben valósult meg, tehát ugyan a költség nem a BvOP-nál jelent meg, de az eredmény, a felhasználás már a fogvatartottak érdekében a bevont intézetekben történhetett meg. Ebben az aspektusban a reintegrációs alprojekt bv. szervezeten belüli hasznosulása már jóval magasabb arányt képvisel, több mint egynegyede a forrásnak.

Ki kell azt is emelni, hogy az alprojektben foglalkoztatott külsős szakemberek alkalmazásával járó költségek sem kerülhettek be a BvOP forrásába, ugyanakkor a reintegrációs tanácsadók (4 napot), utógondozó koordinátorok (3-4 napot) munkaidejük jelentős részét a bv. intézeteken belül töltötték el, mely tevékenységen belül a fogvatartottak társadalmi reintegrációra való felkészítését voltak hivatottak megvalósítani.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy ugyan projektköltségek összegében a BvOP kisebb hányadot használhatott fel, de a társuló feladatoknak köszönhetően a projektben közreműködő szervezetek forrásainak jelentős része a bv. intézetekben megvalósított reintegrációs program eredményességét szolgálta, mely arány meghaladja a projekt forrásainak egyharmadát.

Az alprojekt célcsoportjainak meghatározása, a bevont intézetek

Az alprojekt célcsoportját a reintegrációs tevékenységek esetében az érintett három régió büntetés-végrehajtási intézeteiben a fogvatartottak, valamint a személyi állomány és a szakmai megvalósítók jelentették.

A kettős célcsoport meghatározásának célja a fogvatartottak társadalmi reintegrációja, illetve a reintegrációs tevékenység keretein belül dolgozó szakmai megvalósítók ismereteinek bővítése, valamint az alprojektet megvalósító partnerek együttműködésének erősítése volt.

Az alprojekt megvalósításában az alábbi büntetés-végrehajtási intézetek vettek részt:

1. Balassagyarmati Fegyház és Börtön
2. Baranya Megyei Bv. Intézet
3. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet
4. Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézet
5. Heves Megyei Bv. Intézet
6. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet
7. Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön
8. Somogy Megyei Bv. Intézet
9. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bv. Intézet
10. Tisza menti Országos Bv. Intézet
11. Tolna Megyei Bv. Intézet
12. Fiatalok Regionális Bv. Intézete – Szirmabesenyő²

A fogvatartotti célcsoport meghatározásánál alapvető szempont volt, hogy nemcsak a jogerősen elítéltek, hanem az előzetesen letartóztatottak is részt vehettek a programban. Az utóbbi fogvatartotti kör esetében nyújtott célirányos szolgáltatások jelentősége abban nyilvánult meg, hogy részükre is biztosított volt valamennyi foglalkozás, esetükben is érvényesíteni kellett a reintegrációs tevékenységet, nem kerültek a fejlesztő foglalkozások perifériájára, így aktív tagjai lehettek a programnak.

A személyi állomány tagjai és a szakmai megvalósítók elsősorban a képzéseken, illetve a szakmai konferenciákon frissíthették tudásukat, új ismeretekre tehettek szert. Ilyen volt a Miskolci Egyetem által szervezett bűnmegelőzési szakemberképzés és a három területen³ megtartott 2x3 napos FAT⁴ által akkreditált tanfolyam.

² A projekt tervezésének idejében a fiatalok regionális bv. intézet még külön intézetként szerepelt, és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézettel való összevonást követően alakult ki a bevont intézetek végleges száma (11).

³ A kiskorúak bűnözése elleni fellépés új útjai; Az áldozatpolitika új irányai Magyarországon; Bűnelkövetők reintegrációjának új lehetőségei.

⁴ Felnőttképzési Akkreditáló Testület

A bevont intézetek körének meghatározása a régiókra⁵ tekintettel automatikusan történt. Ez a körülmény jelentős mértékben megnehezítette a szakmai munkát, hiszen a 8 megyei intézet – jellegéből adódóan – jóval kisebb tapasztalattal és háttérrel rendelkezhetett a fogvatartotti tréningek és a szakmaképzések területén. Az eltérő intézményi jellegéből adódóan a személyi állomány feladatköre is más, mert a letöltő intézetekben bevált gyakorlat a fogvatartottak képzése és a fluktuáció is kicsi, míg a megyei intézetekben sokkal markánsabban jelennek meg a büntetőeljárásokból adódó feladatok (előállítás, szállítás stb.).

Az alprojekt komplexitása, innovatív elemei

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 19. §-a pontosan meghatározza a szabadságvesztés végrehajtásának célját: *„A szabadságvesztés végrehajtásának célja az, hogy e törvényben meghatározott joghátrány érvényesítése során elősegítse az elítéltnak a szabadulása után a társadalomba történő beilleszkedését, és azt, hogy tartózkodják újabb bűncselekmény elkövetésétől.”*

Az „eszközöket”, amelyek a társadalmi beilleszkedést segítik, a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996 (VII. 12.) IM rendelet 68. §-a az alábbiaknak megfelelően nevesíti:

„(1) A szabadságvesztés céljának elérése érdekében az elítéltek nevelése – önbecsülésük és felelősségérzetük fenntartása, fejlesztése, a társadalmi hasznosság tudatának kialakítása, szabadulásuk után a társadalom életébe való beilleszkedés elősegítése – a bv. szervezet és – külön jogszabályban meghatározott esetben – a pártfogó felügyelői szolgálat feladata.

(2) A nevelési folyamat magában foglalja az elítélt személyiségének a megismerését, megfelelő foglalkoztatását és önképzését, a rehabilitációs és a szabadidőprogramok szervezését, a családi és társadalmi kapcsolatok támogatását.”

A fenti jogszabályok mind a célok, mind a feladatok és eszközök tekintetében egybecsengenek a Megvalósíthatósági tanulmány alapfogalmaival, sőt a büntetés-végrehajtási szervezet részére feladatként határozzák meg a társadalmi reintegrációs tevékenységet. Ilyen értelemben semmiképpen nem nevezhető az alprojekt új szemléletűnek, hiszen az egyes tevékenységek beépültek a bv. intézetek szervezeti rendszerébe, szolgálati tevékenységébe. A kiemelt projektet megelőző időszakban a bv. intézetekben szakmaképzéseket szerveztünk, szakköri tevékenységek keretében folytak különböző készségfejlesztő foglalkozások. A fogvatartottak részére – egyéni és csoportos formában – szakembereink célzottan tartottak foglalkozásokat.

Az alprojekt és az annak alapján felépített szolgáltatási rendszer innovatív szemlélete a program komplex jellegében, illetve egyes elemeinek változtatott megszervezésében rejlett. Kiemelkedően fontos volt a szolgáltatási elemekhez kapcsolt státusok kialakítása. Az alprojekt céljaként meghatározott intézményi együttműködések fejlesztése érdekében kialakított új, határterületi munkakörök esetén először sikerült biztosítani a nem bv. intézetek által alkalmazott szakemberek (külsős szakmai megvalósítók) rendszeres, bv. intézeteken belüli munkavégzését. A bv. intézetek

⁵ A Bevezetőben meghatározott 3 kiemelt régió

biztosították a munkavégzés infrastrukturális és részben kommunikációs feltételeket is. A munkafeltételek kialakítása egyrészt belügyminisztériumi támogatás, másrészt pedig saját forrás felhasználásával történt.

Az alprojektben közreműködő partnerek a munkaügyi központok (reintegrációs tanácsadók) és az intézményi rendszerben többször módosított Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal (utógondozó koordinátorok) voltak. A jelzett állami intézmények közötti aktív kapcsolatteremtés, ezzel a feladatkörök egymásra építése a bv. intézetekben a BvOP által foglalkoztatott bv. intézeti projektfelelősök koordinálásával teremtette meg azt az „intézményesített háttér”, ami a reintegrációs program komplexitását adta. Maga az alprojekt négy, strukturálisan, tevékenységében, módszertanában összefüggő szakaszból állt, melyek részben egymásra épülve, illetve egyes elemeket kihagyva, azokat átlépve, tették lehetővé a társadalmi reintegráció hatékonyságát.

Egymásra épülő négy szakasz

A program végrehajtását strukturáltan tervezték meg, az egyes szakaszok előkészítették a további szakaszokban meghatározott feladatok végrehajtását.

- Első szakasz: Fogvatartottak toborzása, tájékoztatása, bevonása; adatfelvétel
- Második szakasz: A fogvatartottak szükségletfelmérése, gyakorlati felkészítése (kétségfejlesztés, tréning)
- Harmadik szakasz: Szakmaképzés megvalósítása
- Negyedik szakasz: Intenzív utógondozás, munkaerő-piaci tanácsadás (A negyedik szakasz megvalósítása részben a bv intézetben, részben pedig a szabadulást követően zajlott a munka világába történő visszailleszkedés és a motiváció fenntartása érdekében.)

Az alprojekt szakaszaiba való belépés önkéntes volt, kizárólagos kiválasztási kritériumként a bv. intézet biztonsági szabályainak betartása szerepelt; ugyanakkor a IV-es biztonsági csoportba sorolt fogvatartottak is részt vehettek az alprojekt egyes elemeiben, de veszélyességük miatt csak egyéni foglalkozást tartottak részükre a szakmai megvalósítók, a csoportban való foglalkozásokból kizárták ezeket a célcsoporttagokat. Ennek alapján megállapítható, hogy ugyan a biztonsági célzatú szelektálást a Megvalósíthatósági tanulmány támogatta, de az intézetek belátásuk szerint – a biztonsági rendszerüktől függetlenül – tehettek engedményeket.

A projekt második szakaszába való belépés feltétele a fogvatartott minimális szintű motiváltsága, azaz az Egyéni fejlesztési terv⁶ kialakításában való részvétel, a fejlesztési terv aláírása, valamint az adatkezelésre vonatkozó nyilatkozat aláírása volt. A második szakaszban a szükségletfelmérésre, valamint készség- és képességfejlesztő tréningek megtartására került sor.

A harmadik szakasz intézetenként 15-35 fogvatartottat érintett, akik kellően motiváltak voltak és megfelelő képességekkel rendelkeztek ahhoz, hogy a szak-

⁶ Az Egyéni fejlesztési terv kialakítása az első szakaszban felvett, érdemi információkat adó kérdőív alapján történt.

maképzésben részt vegyenek, valamint azok, akik kötelezően vállalták a teljes negyedik szakaszban, a szabadulást követően is a programban való részvételét.

A negyedik szakaszban a szabadulásra való aktív felkészítés folyt. Ebben a szakaszban a fogvatartottaknak mindegyik esetben vállalniuk kellett, hogy a szabadulást követően is részt vesznek a programban, így megvalósulhatott a „nyomon követés”⁷, illetve biztosítani lehetett a szabadulás utáni visszailleszkedést segítő intenzív utógondozói szolgáltatásokat.

Összefoglalva, illetve kiegészítve a fentieket: az alprojekt reintegrációs tevékenysége egy olyan komplex feladatrendszer határozott meg, ami a program büntetés-végrehajtási intézetben belüli és azon kívüli megvalósításához tartalmazta a megvalósító szakemberek felkészítését; a közvetlen célcsoport számára munkaerő-piaci szolgáltatások megvalósítását, a tanácsadást, a fogvatartottak motiválását, kiválasztását, a készségfejlesztő és képzési programokat; a szabadulás előkészítését, továbbá a szabadulás utáni beilleszkedés támogatását. Végül az eredmények bemutatása mellett a célok között egy olyan szabályozási rendszer kialakítása szerepelt – módszertanok és protokollok⁸ elkészítésével –, amelynek megállapításai szervesen beépülhetnek a büntetés-végrehajtási szervezet feladatrendszerébe.

A személyi és tárgyi feltételek biztosítása

Az előzőekben jelzettek szerint az alprojekt megvalósításában közreműködő szervezetek intézményi felépítésében többször is változás történt, ami nagymértékben nehezítette a program megvalósítását.

A Megvalósíthatósági tanulmányban szabályozottaknak megfelelően 13 reintegrációs tanácsadót alkalmaztak a munkaügyi központok, 9 (később 11) fő felvételére kerülhetett sor a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal részéről, illetve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága állományába 13 bv. intézeti projektfelelős felvételére volt lehetőség. A büntetés-végrehajtási szervezet számára további egy fő központi koordinátor, egy fő pénzügyi koordinátor alkalmazását írta elő a projekt szabályozása, valamint megbízási szerződéssel három pénzügyi asszisztens foglalkoztatása vált lehetővé.

⁷ A programba belépett célcsoporttagok esetén a nyomon követés a belépéstől kezdődően az igénybe vett, reintegrációt segítő szolgáltatások rögzítését jelentette egy anonim (csak a klienskóddal beazonosítható) adatbázisban.

⁸ A büntetés-végrehajtási intézet és a munkaügyi központ együttműködésének protokollja; A fogvatartotti szükségletfelmérés elkészítésének módszertani útmutatója, szakértő, szakmai ajánlás megfogalmazása: a fogvatartottak sikeres reintegrációjához szükséges képzési fejlesztési csomag kialakítására (a csomag tartalmazza a kulcsképesség-fejlesztő tréningeket, egyéni krízisintervenciót, szakmaképzéseket); A bv. koordinátor és az utógondozó szakmai megvalósító – a fogvatartottak reintegrációjának támogatására irányuló – együttműködési protokolljának kidolgozása; Az intenzív utógondozói tevékenység végzésére módszertani ajánlás elkészítése; Az intenzív utógondozás során alkalmazott önkéntes mentori tevékenység leírása; A volt bűnelkövetők mentori alkalmazása tapasztalatainak rögzítése.

A jelentkezők kiválasztása, így a státuszok betöltése sem történt meg egy időben a büntetés-végrehajtási szervezettől független okok miatt; lényegében 2011. március 1-jétől volt teljes a bv. intézeti projektfelelősök létszáma (13 fő).

A munkaügyi központok által alkalmazott reintegrációs tanácsadók felvételére jóval korábban, 2010 augusztusában került sor, illetve az utógondozó koordinátorok érdemben csak 2011 elején kezdhették meg az intézeti munkájukat. Annak érdekében, hogy az előkészítő munka, a bevonások elkezdődhesenek, az intézetekben a projektfelelősöket helyettesítő munkatársakat jelöltek ki, így a reintegrációs tanácsadók megkezdhették a célcsoporttagok toborzását és a bevonásokat. Összességében 2011 márciusára szinte teljesen sikerült a projektmunkatársak „rendszerbe állítása”, ennek megfelelően megkezdődhetett a lényegi szakmai munka.

A projektben tervezetteknek megfelelően – és tekintettel arra, hogy az alkalmazott bv. intézeti projektfelelősök jelentős része nem rendelkezett büntetés-végrehajtási tapasztalattal – kiemelt figyelmet kellett fordítani képzésükre (belső felkészítés, hospitálás⁹).

Büntetés-végrehajtási szakmai felkészítés (intézeti projektfelelősök)

A belső felkészítés célja az volt, hogy az alprojekt végrehajtása egységes legyen a projektfelelősök részéről, továbbá olyan átfogó tájékoztatást kapjanak a felkészítésükre biztosított négy nap alatt, ami az intézeti hospitálásukat, beilleszkedésüket segíti, illetve az alprojekt szakmai megvalósításával és a büntetés-végrehajtási szervezet szakirányokra lebontott kiemelt feladataival kapcsolatos ismereteket megalapozza.

A hospitálások időtartama három hét volt, valamennyi munkatárs egy-egy hetet tölthetett el a projekt szempontjából preferált szakterületeken (nevelés, biztonság, nyilvántartás). Az intézeti felkészítésekről hospitálási napló kitöltésével számoltak be az adott szakterületek vezetői.

A külsős szakmai megvalósítók felkészítése

Külsős munkatársak (reintegrációs tanácsadó, utógondozó koordinátor) esetében a hospitálásokat megelőzően a BvOP munkatársai adtak tájékoztatást az intézetek biztonsági előírásairól, a fogvatartottakkal történő bánásmódról, kiemelten a viselkedési szabályokról, a beléptetés rendjéről, a nevelői tevékenységről. Mindezek mellett a felkészítés kiterjedt az alprojekt keretében végzett tevékenységre való speciális felkészítésre, az adott partner szakmai tevékenységét jellemző módszertanok oktatására (pl. álláskeresési tanácsadás, intenzív utógondozás, stb.).

A projekt előkészítése során nem lehetett előre prognosztizálni azt, hogy a bv. intézetekben kialakított új, külsős munkakörök betöltésére milyen büntetés-végrehajtási tapasztalattal rendelkező munkatársakat tudnak felvenni, illetve feltételezni lehetett, hogy a partnerek dolgozóinak nem lesz bv.-s ta-

⁹ A saját – a munkavégzés helyszínéül kijelölt – bv. intézeten belüli gyakorlati felkészítés.

pasztalata, ezért az intézeti beilleszkedésük segítésére hospitálásokat szerveztünk – egy előre kialakított tematikát alapul véve. A partnerek és a büntetés-végrehajtási szervezet oktatói tevékenységének eredményességét mutatja az a tény, hogy a projekt kezdete óta eltelt több mint két év alatt a büntetés-végrehajtás szempontjából kritikusnak mondható cselekmény nem történt a bevont intézetekben, bv.-s szempontok miatt egyetlen projekt munkavállalótól kellett csak megválni.

Közös felkészítések

Az ötnapos projektnyitó workshopot és ezen belül a „csapatépítést” a Belügyminisztérium szervezte meg; a rendezvény elsődleges célja az volt, hogy valamennyi partner a lehető legtöbb információt kapja meg egymás munkájáról, intézményük szervezeti felépítéséről, illetve lehetőség szerint bemutathassák munkájukat a gyakorlatban is oly módon, hogy szituációs játékokban elemzik a fogvatartotti foglalkozásokat. További lényeges eleme volt a workshopnak, hogy kétnapos csapatépítő tréning segítette elő a személyes kapcsolatok kialakítását, a projekt egységes szakmai megközelítését, a kommunikáció erősítését a partnerek munkatársai között.

A közös képzésen a legnagyobb számban a büntetés-végrehajtás részéről vettek részt, a megjelent szakembereknek majdnem a fele a bv. személyi állományából (helyettesítő nevelők, körlet-főfelügyelők, körletfelügyelők) került ki. A képzés plenáris ülésén a büntetés-végrehajtási szervezet több vezetője is előadást tartott. 2011-ben sor került a frissítő felkészítést biztosító workshop megtartására, szintén a felettes szerv szervezésében, amelynek célja az eredmények ismertetése, a felmerülő problémák közös megbeszélése és elemzése, a jó gyakorlatok átadása, a megoldások keresése volt.

A munkafeltételek biztosítása

A projekt kezdetekor az infrastrukturális feltételek megteremtése is alapvető feladat volt, ennek megfelelően minden bevont intézetben legalább egy új irodát alakítottak ki, ahol a szakmai megvalósítók adminisztrációs feladataikat elláthatták, illetve a fogvatartotti programokat megtarthatták. A bútorok és az informatikai eszközök beszerzése a projekt terhére történt, illetve az irodák kialakítására vagy felújítására a Belügyminisztérium biztosított a projektben el nem számolható forrást.

A munkavégzés kereteinek meghatározása

A projekt szakmai alapjait meghatározó Megvalósíthatósági tanulmány ugyan tartalmazott alapvető szabályokat a partnerek közötti együttműködés tekintetében, sőt mintairatok csatolásával a legtöbb kötelező szabályozásra alapul szolgálhatott, ugyanakkor a tervezés során nem lehetett felkészülni azokra a változásokra, amelyek a büntetés-végrehajtási szervezet kivételével valamennyi partnert érintették. A partnerszervezetek intézményi változásai jelentősen

megnehezítették a szabályozók elkészítését, illetve a szakmai munkára is sokszor negatívan hatottak.

A projekt tervezése még az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium részéről történt meg, de jogutódként a végrehajtó szervezet már a Belügyminisztérium lett. Az utógondozói tevékenységet koordináló intézmény a projekt kezdetekor még az Igazságügyi Hivatal volt, mely esetében két alkalommal is szervezeti változás történt – jelenleg a szakmai munkát a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal koordinálja. A reintegrációs tanácsadókat foglalkoztató hivatalok (Regionális Munkaügyi Központok) esetében is történt változás, mert a megyei kormányhivatalok illetékességi körébe sorolták át a megyei munkaügyi központokat.

A vázolt változások ugyan nehezítették, de nem gátolták a szakmai munkát, illetve a beállt rendszernek köszönhetően az együttműködés később már zavartalan volt.

Mindezek mellett a szabályozások elkészítése is körülményessé vált, a kötelezően előírt Keret Együttműködési Megállapodás¹⁰ a Belügyminisztérium és a BvOP koordinálása mellett több hónapot vett igénybe. Ugyanakkor kijelenthető, hogy ez a megállapodás jelenleg is érvényes, változtatni nem kellett rajta, a tervezett funkcióját maradéktalanul betölti. A jogutód intézmények a megállapodás rendelkezéseit maradéktalanul betartják, az együttműködés valamennyi partnerszervezettel zavartalan és eredményes.

Kommunikáció, a projekt előkészítése

Annak érdekében, hogy az intézetek személyi állományának aktivitását a projekt végrehajtása során növelni lehessen, a BvOP és a Belügyminisztérium munkatársai valamennyi érintett intézetben négyórás tájékoztatót tartottak az alprojekt főbb elveiről, az új munkatársak felvételéről, az intézetekre hárul új feladatokról, illetve az együttműködéssel kapcsolatos, a büntetés-végrehajtási szervezet részéről megfogalmazott elvárásokról, továbbá a program eredményeinek jövőbeni alkalmazása iránti elkötelezettségről.

A tájékoztatók során kiemeltük, hogy a projekt bevezetése természetesen többletfeladatot ad az intézetek személyi állományának, ugyanakkor esetenként tehercsökkenést is jelenthet. A projekt reintegrációs tevékenységének köszönhetően remélt eredmény, a visszaesési ráta csökkenése, illetve a tervezett foglalkozások kiegészítik az intézetek nevelői munkáját, ezzel részben tehermentesíthetők a nevelők. Prognosztizálni lehetett, hogy az egyéni motivációs foglalkozásoknak, továbbá a csoportos készségfejlesztéseknek köszönhetően kevésbé frusztrált fogvatartotti állománnyal tud dolgozni az intézet személyi állománya.

A programok hatására természetesen nőtt a fogvatartottak mozgásteré az intézetekben, de minden bevont bv. szerv a saját adottságaira építve tudta meghatározni – helyi intézkedésben – azokat a biztonsági előírásokat, ame-

¹⁰ A reintegrációs program megvalósításában részt vevő szervezetek által közösen kialakított szabályrendszer.

lyek érvényesítése során a fogvatartottak jogszerűen élhettek azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a projekt biztosított, illetve a program szervesen beépülhetett az intézetek napi tevékenységébe és biztonsági rendszerébe.

A négy szakasz intézeti megvalósítása

Első szakasz

Intézeti toborzás

Az előkészítő tevékenységet követően megkezdődtek a toborzások, melyeket az intézetek helyettesítő nevelői és a reintegrációs tanácsadók valósítottak meg. E feladat később átkerült közvetlenül a BvOP állományába tartozó, illetve munkavégzésre az intézetekbe irányított bv. intézeti projektfelelősök illetékességi körébe.

Az alprojekt végrehajtása során a toborzásban alkalmazott módszereket a bv. intézetek infrastrukturális adottságai, a már kialakított belső működési szabályzói (napirend, az intézeti kulturális programok tervezése stb.) határozták meg. Az intézetekben alkalmazott toborzási technikák kiválasztása és azok megvalósítása tehát eltérő jelleggel, a helyi sajátosságok és lehetőségek maradéktalan figyelembe vételével, a következő módokon történt:

- hirdetés zárt láncú TV-hálózaton,
- hirdetés faliújságon,
- zárkán belüli toborzás,
- csoportos tájékoztató közösségi helyiségben,
- zárkafelelősök tájékoztatása, akik a zárkán belül adták tovább az információt,
- fogvatartotti fórumon történő tájékoztatás – ahol az intézet személyi állományának tagjai (parancsnok, biztonsági osztályvezető, bv. osztályvezető, vezető nevelő, pszichológus, valamint meghívás esetén a szakmai megvalósítók) is részt vettek.

A program előrehaladásával a fenti toborzási technikák alkalmazása szükségessé vált, mert a projekt szolgáltatásai „népszerűek” voltak, és a fogvatartottak folyamatosan jelentkeztek. A bevontak létszáma oly mértékben nőtt, hogy „előjegyzési listát” kellett alkalmazni a bevonáshoz.

A toborzást és a reintegrációs tanácsadók részletes tájékoztató foglalkozását megelőzően a bv. intézetek projektfelelőseire és személyi állományára kiemelkedő fontosságú szakmai feladatok hárultak, hiszen maradéktalanul érvényesíteni kellett a büntetés-végrehajtási szervezetre vonatkozó jogszabályokat, OP intézkedéseket, továbbá az intézetek helyi szabályait és adminisztrációs kötelmeit.

A toborzást követően a jelentkezés a motivációs foglalkozásra (a továbbiakban: tájékoztató) kérelmi lapon történt. A kérelmi lapok kezelése során a fogvatartott jelentkezési szándékát a bv. intézetekben alkalmazott, írott módon juttatta el a projektfelelős a nevelőhöz, aki a kérelmet a FAR-rendszerbe¹¹ felve-

¹¹ A fogvatartottakkal kapcsolatos összes adat nyilvántartására szolgáló elektronikus Fogvatartotti Alrendszer (FAR)

zette, és a véleményezést követően a projektfelelőshöz visszajuttatta. A projektfelelős a kérelmek összesítését követően összeállította a tájékoztatóra jelentkező fogvatartotti csoportokat. A csoportok összeállításának legfontosabb szempontjait – a helyi intézeti szabályozásokat és a nevelői véleményeket figyelembe véve – az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

- előzetesen letartóztatott fogvatartottak esetén: a büntársi csoportok kiszűrése;
- jogerősen elítéltek esetén a bv. fokozat szerinti, illetve „dolgozó”, „nem dolgozó” státusz szerinti csoportok alakítása;
- fiatalkorúak, illetve nők esetében külön csoport kialakítása;
- fontos szempont volt, hogy a csoportok létszáma a 8-10 főt ne haladja meg egy-egy alkalommal – ezt a biztonság és a csoport kezelhetősége is indokolta;
- csoportos foglalkozások esetében gondoskodni kellett megfelelő befogadóképességű helyiség biztosításáról (ez a megyei intézetekben a közösségi helyiségek nagyarányú lefoglaltsága miatt nagy nehézséget jelentett);
- fogvatartotti listák készítése, melyeken a személyi állomány információt kaphatott a foglalkozások helyéről és idejéről, illetve a kijelölt résztvevők személyéről.

A projektbe bevont intézetekben végrehajtott toborzások szinte a teljes fogvatartotti populációt érintették, a 2012. szeptember 26-ai adatok szerint 3 733 fő tartózkodott a 11 intézetben.

A letöltő intézetekben a fogvatartottak kiválasztása célzottan történt, tekintettel az egyébként is folyó oktatásokra, illetve a különböző képzésekre – ott nem volt szükség teljes körű toborzásra, mert a bevont elítéltek aránya 50-60% körül mozgott.

A megyei intézetekben az arány a legtöbb esetben 100% feletti volt. Példaként lehet említeni a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézetet, ahol a 2012. szeptember 26-ai adatok szerint 267 főt tartottak fogva, míg összesen – a közel két év alatt – 286 fő bevonására került sor.

Tájékoztatók, a fogvatartottak bevonása

A tájékoztatók megtartását minden esetben meg kellett előznie az Adatvédelmi nyilatkozat felvételének, ami a programba való bevonáskor, a toborzást követően történt meg. Ennek aláírásával a fogvatartott nyilatkozott, hogy a projektben történő részvétel érdekében személyes adatait, az általa igénybe vett szolgáltatások során keletkezett dokumentumokat – a partnerek és munkatársaik – kezeljék a megadott időpontig, a nyilatkozatban konkrétan nevesített jogszabályok szerint.

Az Adatvédelmi nyilatkozat kitöltése három példányban történt. Egy dokumentum a kliensmappa¹² részét képezte, az eredeti példány a nevelési

¹² A kliensmappa az alprojekt keretében a kialakított, bármely – a projektet megvalósító – partner munkatársa számára hozzáférhető információt tartalmazó dokumentációs rendszer.

anyagba került, mely alapján a projektfelelős a FAR-ban rögzítette a programba való belépés időpontját, továbbá egy példányt a fogvatartott¹³ rendelkezésére bocsátottak az adatkezelési nyilatkozatot felvevő reintegrációs tanácsadók. Amennyiben fiatalok, illetve korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt álló fogvatartott nyilatkozott az adatai kezeléséről, azt törvényes képviselőjének/gondnokának aláírással engedélyeznie kellett, a szülő vagy gyám/gondnok aláírásától számítva lehetett az adatokkal rendelkezni. Ezen engedély beszerzése a projektfelelős feladata volt.

A tájékoztatókon a reintegrációs tanácsadók – esetleg a bv. intézeti projektfelelős és az utógondozó koordinátor bevonásával – részletes információt szolgáltatottak az alprojektről, annak egyes szakaszairól, az önkéntes belépésről mint alapkövetelményről, a célokról és a feladatokról. Megtörténtek az adatrögzítések, és a fogvatartottak esetleges kérdéseit is megbeszélték.

A tájékoztatóról jelenléti ív készült, amelyen a tanácsadó minden, részvételi szándékát jelző fogvatartott ún. klienskódját¹⁴ is meghatározta. A klienskód alkalmazásnak célja a programban részt vevő célcsoporttag személyes adatainak védelme, továbbá a kliens (fogvatartott) nyomon követésére szolgáló adatbázis anonim vezetése volt. Ugyanakkor a későbbi dokumentumokban a klienskód szolgálta a fogvatartottak beazonosítását. Ebben a szakaszban kerültek felvételre, kitöltésre a különböző kérdőívek, valamint az Egyéni fejlesztési terv. A kérdőívek egy anamnézis felvételét jelentették, rögzítve a fogvatartottak azon személyes és különleges adatait, amelyek a célcsoporttag szükségletfelmérése szempontjából relevánsnak számítottak.

A kérdőívek felvétele hasonló volt a bv. intézetek által alkalmazott befogadási eljáráshoz, mely során a nevelő elkészítette az ügynevezett nevelési tervet, ehhez adatokat vett fel, majd rögzítette ezt a FAR-ban.

A kérdőív felvétele történhetett közvetlenül a csoportos tájékoztató meghallgatása után a helyszínen, illetve egyéni beszélgetés formájában is. A kérdőív kitöltése egyszerű volt, a fogvatartottak önállóan vagy kevés segítséggel ki tudták tölteni a dokumentumot, amely az alapvető személyes adatok felvételére szolgált. A reintegrációs tanácsadó és az utógondozó koordinátor az igényfelmérő kérdőívet egyéni személyes találkozás alkalmával a fogvatartottal közösen töltötték ki, ez az alkalom egyúttal lehetőséget adott a klasszikus első interjú felvételére is.

Az Egyéni fejlesztési tervet egyfajta szerződésként kellett kezelni. Ez volt az első olyan dokumentum, amit a fogvatartott mellett a reintegrációs tanácsadó és az utógondozó koordinátor is aláírt. Az Egyéni fejlesztési tervben szerepeltek a fogvatartott személyes adatai, valamint az, hogy kik, milyen vállalásokat tettek a

¹³ Az alprojektben a célcsoporttag neveként a szakmai „külsős” megvalósítók a „kliens” megjelölést használták, mivel a szakmai tevékenységük alapját a szociális munka módszertana, eszköztára képezte.

¹⁴ A klienskód egy háromjegyű szám, ami előtt a célcsoporttag bevonását végző reintegrációs tanácsadó egy- vagy kétjegyű kódja található (ez a bevonás helyszínéül szolgáló bv. intézetet is jelezte).

sikeres reintegráció előkészítése érdekében. Ez a dokumentum kiegészítésekkel is rendelkezett, amelyek a szakaszokba való belépés esetén az ott igénybevett szolgáltatásokat, az ezzel kapcsolatos fogvatartotti igényt tartalmazták. Az Egyéni fejlesztési terv kiegészítésekben a tanácsadó, illetve az utógondozó koordinátor már a konkrét szolgáltatásokra kérdezett rá, melyről a fogvatartott nyilatkozott: érdekl-e a lehetőség, és vállalja-e a részvételt.

Második szakasz

A második szakasz végrehajtása egy rendkívül összetett tevékenységi kört foglalt magában. Az első szakaszban rögzített adatok, az Egyéni fejlesztési terv kiegészítése¹⁵ alapján elő kellett készíteni a készség- és képességfejlesztő tréningeket, illetve az azt követő szakmaképzéseket, fel kellett mérni az egyénenként felmerülő szükségleteket, és azok alapján lehetett kialakítani egy olyan tréningtervezést, ütemezést, ami a leghatékonyabban segítette a fogvatartottak készségeinek fejlesztését.

A fogvatartotti populáció számtalan közös jellemzővel rendelkezett, azonban hangsúlyosak voltak az egyéni különbségek, melyekre kiemelt figyelmet fordítottak a munkatársak a reintegrációs szolgáltatások meghatározásában. (Ilyen volt például az iskolai végzettség, a munkatapasztalatok jellege, időtartama, a kapcsolati háló kiterjedtsége és minősége, a társadalmi réteg, amelyhez a fogvatartott tartozik, a településtípus, ahol élt, a vagyoni helyzet, az elkövetett bűncselekmény típusa, az ítélet időtartama, a jövőbeli tervek eltérő volta stb.) Ahhoz, hogy megfelelően árnyalt, személyre szabott szolgáltatást tudjunk kínálni a sikeres reintegrációhoz, célszerű volt ezeket a sajátosságokat hosszas egyéni és csoportos beszélgetésekkel, tesztekkel feltérképezni.

A projekt során alkalmazott módszerek, tevékenységek és az ezeken alapuló dokumentáció jelentős része – direkt vagy indirekt formában – a személyre szabott szolgáltatások meghatározását segítette elő.

A bv. intézetek nevelői tevékenysége célszerűen egyénre szabott, ezt szolgálják a nevelők befogadó tevékenysége, egyéni és csoportos foglalkozásaik és a megszervezett programok, beszélgetések. A projekt is határozottan az egyéniesítés elvét gyakorolta a felvett adatok és az Egyéni fejlesztési terv kiegészítései alapján, de pont a komplexitásból adódóan nem lehetett elegendő, ha csak a program szakmai elemeit és az elkészített dokumentációt veszik számításba a tréningtípusok meghatározásánál – az intézetek véleményét is figyelembe kellett venni.

¹⁵ A reintegrációs alprojekt egyik alapvető célkitűzése volt a célzott, hatékony reintegrációt segítő szolgáltatáscsomagok egyénre szabott biztosítása, ennek egyik eszköze volt az Egyéni fejlesztési terv kiegészítések bevezetése. A négy szakaszhoz kapcsolódóan 3 kiegészítést készítettünk elő, ezek alapján vált lehetővé az adott szakaszba való belépés, illetve ezekben lett meghatározva az is, hogy az adott szakaszban meghatározott szolgáltatások közül melyeket biztosítják az adott célcsoporttag számára – és természetesen ő vállalja az abban való részvételt. Mindezek alapja a későbbiekben bemutatott szükségfeltérképezés volt.

A fogvatartott által jelzett szükségletek¹⁶ mellett a készségfejlesztő tréningbe való bekerüléshez, illetve a tréning típusának (agressziókezelő, kommunikációs, konfliktuskezelő, önismereti, életvezetési) kiválasztásához hozzájárult a bv. intézet fogvatartottal kapcsolatba kerülő személyi állományának véleménye, javaslata is.

A nevelők összetett információkkal rendelkeznek a fogvatartottakról. Ismerik az elkövető aktuális bűncselekményét, előéletét (börtönkarrierjét), ismerhetik kapcsolat-tartási módjait, annak gyakoriságát. A levelekből következtetéseket vonhatnak le az aktuális problémákról, reintegrációs lehetőségekről. Azokban az intézetekben, ahol van bv. pszichológus, az ő személye tovább bővíti, színesítheti az adott személyről összegyűjtött ismerethalmazt, mert ismeri a fogvatartott aktuális lelki állapotát, illetve a foglalkozásai alkalmával a fogvatartott elmondásaiból következtetésekre jut. Az egészségügy felvilágosítást tud adni (a megismerhető információk figyelembe vételével) a fogvatartott testi állapotáról, amennyiben ez szükségesnek mutatkozik.

A felügyelői állomány ismeri a legjobban a fogvatartott börtönön belüli kapcsolatait. Megfigyelheti őt a nyitott körleten, a séták alkalmával, előállításon, szállításkor, a zárkarend ellenőrzésekor. A látogatások alkalmával tapasztalatot gyűjthet a fogvatartott és a kapcsolattartók közötti valós viszonyokról.

Amennyiben a fogvatartott munkát végez az intézetben, akkor a munkáltató véleményének ismerete elengedhetetlen: a szorgalom, a megbízhatóság, a pontosság vagy azok hiánya sokat elárul egy emberről.

A projektfelelősök feladatai a szükségletfelmérés során az alábbiak szerint alakultak:

- Az intézet működési rendje, valamint a fogvatartottak házirendje és napi-rendje figyelembevételével biztosította az egyéni és csoportfoglalkozások megvalósíthatóságát, az infrastrukturális feltételeket.
- Egyéni és csoportos foglalkozás esetén a körlet-főfelügyelőkkel, körletfelügyelőkkel együttműködve szervezte meg a fogvatartottak előállítását.
- A végrehajtott tevékenységeket rögzítette a FAR-ban.
- Ellenőrizte a fogvatartotti adatokat a FAR-ban, eltérés esetén jelezte azt a reintegrációs tanácsadónak és az utógondozó koordinátornak.
- Aláírta a fogvatartottal annak, a projekt folytatására irányuló nyilatkozatát, amennyiben a fogvatartott esetlegesen bekövetkező átszállítására kerülne sor.
- Végrehajtotta a szükségletfelmérés során az egyedi igények mentén adódott feladatokat (pl. személyes iratok, bizonyítványok letételezése).
- Összegyűjtötte a szükségletfelméréshez elengedhetetlen információkat a fogvatartottal kapcsolatban álló bv. intézeti munkatársaktól, ezeket egyenként összegezve továbbította a reintegrációs tanácsadónak és az utógondozó koordinátornak. Az információk átadása a hatályos jogi szabályozás figyelembevételével történt.
- Részt vett az esetmegbeszéléseken, ahol a szükségletfelmérést is érintő esetek, fogvatartotti igények, problémák megbeszélésére került sor.

¹⁶ Az alprojekt keretében a sikeres reintegráció érdekében a fogvatartotti szükségletet a szakmai megvalósítók a célcsoporttag által jelzett igények és a bv. intézetek személyi állománya által meghatározott szükségletek összességéként értelmezték.

Az intézetek személyi állományának véleménye, illetve a reintegrációs tanácsadó és az utógondozó koordinátor állásfoglalása alapján – amit a fogvatartott által jelzett igényeknek megfelelően fogalmaztak meg – egy-egy javaslat készült a tréningbe való bevonásról és a készségfejlesztő tréningek típusáról. A két javaslat volt az alapja annak a „speciális befogadási és foglalkoztatási bizottsági” döntésnek, mely a készségfejlesztési tréning csoportjainak összetételét, a 30 órás tréningblokkok típusát és intenzitását meghatározta.

Egy 90 órás (3 x 30 óra időtartamú) tréningen a résztvevők számát legfeljebb 20 főben lehetett meghatározni. A fogvatartotti tréningcsoport kialakítása során kiemelt figyelmet fordítottak a büntetési elkülönítési szabályok maradéktalan betartására. A speciális befogadási és foglalkoztatási bizottság soron kívüli ülésén javaslat született minden egyes fogvatartott esetében a tréningek típusára vonatkozólag egy összefoglaló Feljegyzés elkészítésével. A bizottság tagjait az intézet vezetője jelöli ki, ugyanakkor a szakmai szempontokra tekintettel indokolt volt a bizottságot kiegészíteni a bv. intézeti projektfelelőssel, valamint az utógondozó koordinátor és a reintegrációs tanácsadó külsős munkatársakkal.

A befogadási és foglalkoztatási bizottság döntésének kialakításában figyelembe vették a projekt munkatársainak (tanácsadó, utógondozó koordinátor) állásfoglalását, valamint a személyi állomány javaslatait. A bizottsági ülésről és a döntésről a bv. intézeti projektfelelős jelentést készített, illetve annak eredményét rögzítette a FAR-rendszerben.

A bv. intézetekben a Megvalósíthatósági tanulmányban leírtak és a projekt indítása során meghatározott ciklustervek szerint került sor a tréningek megvalósítására. Minden intézet a tervezett számban hajtotta végre a készség- és képességfejlesztő tréningeket, sőt az előírt indikátor számot (400 fő) jelentősen túl is lépték.

A készség- és képességfejlesztő tréning indikátor szám teljesítése

BV. INTÉZET	TANÚSÍTVÁNYT KAPOTT	KEZDŐ LÉTSZÁM
Balassagyarmati Fegyház és Börtön	58	61
Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézet	53	66
Heves Megyei Bv. Intézet	58	60
Somogy Megyei Bv. Intézet	50	66
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet	63	83
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet, Szirmabesenyő	55	59
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bv. Intézet	54	62
Baranya Megyei Bv. Intézet	66	80
Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön	48	60
Tolna Megyei Bv. Intézet	43	57
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet	46	60
Tiszalóki Országos Bv. Intézet	86	96
Összesen	680	810

Az intézetek támogató együttműködését mutatja az a tény is, hogy a jelentkező megtakarításnak köszönhetően a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézetben az előirányzottnál túl egy további 30 órás kommunikáció tréninget tudtunk megszervezni, mely során 18 főből 15 kapott tanúsítványt.

Az alacsony kieső létszám a megfelelő szervezői és előkészítői munkának volt köszönhető, így a fogvatartottak átszállítását lehetőség szerint olyan intézetekbe koordináltuk, ahol a program működött. Érdemi intézkedést a szabadulás miatt tréningből kikerülőkkel kapcsolatban a büntetés-végrehajtási szervezet nem tudott tenni, de őket az utógondozói hálózat és a munkaügyi központok munkatársai külső területen tudták fogadni, így nem mindenki esetében fejeződött be a program.

Kiemelkedő fontossággal bírt az a tény, hogy a bevont intézetek közül nyolc úgynevezett megyei intézet volt, melyek jellegükből adódóan az előzetes letartóztatás végrehajtását teljesítik. Esetükben a három 90 órás tréning megvalósítása komoly kihívást jelentett, ami elsősorban abban jelentkezett, hogy a hiányzások óraszámára résztvevőnként nem haladhatta meg az összes óraszám 20%-át, Tanúsítványt csak az a fogvatartott kaphatott, akinek a hiányzásaiok a jelzett szintjét nem haladták meg. Ennek azért is volt kiemelt jelentősége, mivel a szakmaképzésekbe csak az a fogvatartott kerülhetett be, aki a 90 óra készségfejlesztést teljesítette.

A fluktuáció szempontjából példaként ismételtelen meg lehet említeni a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet korábban jelzett bevonási adatát, mely szerint az aktuális létszámhoz képest magasabb volt a bevontak aránya.

A tréningek szakmai és pénzügyi hátterét a Belügyminisztérium biztosította, tekintettel arra, hogy a felettes szerv költségvetésébe építették be az előirányzott összeget. A minisztérium pályázati kiírásában, illetve az elbírálásban a BvOP szakemberei nem vettek részt, az intézetekre a magvalósítás feladata hárult. A közbeszerzési eljárás során a debreceni székhelyű „CSAT Egyesület a Hátrányos Helyzetű Rétegek Munkaerő-piaci Csatlakozásáért” civil szervezetet választották ki a tréningek megszervezésére, ami komoly kihívást jelentett a számukra, ugyanakkor a felettes szerv munkatársaitól, a BvOP-tól és a bevont intézetektől minden támogatást megkaptak az általuk vállalt feladat sikeres végrehajtásához.

A BvOP illetékes szakfőosztálya, illetve az intézetek személyzete nem volt hivatott az Egyesület szakmai munkáját közvetlenül ellenőrizni, ezt a készségfejlesztő tréninget megrendelő Belügyminisztérium kijelölt munkatársa végezte a BvOP munkatársának bevonásával. A tréner felkészítésre, a felmerülő problémák jelzésére, kezelésére kiemelt hangsúlyt helyezett a felettes szerv és a BvOP. A büntetés-végrehajtási intézetek részéről a szükséges biztonsági tájékoztatásokat a tréner minden alkalommal megkapták. A tréner tevékenységével kapcsolatban ugyan esetenként merültek fel kisebb problémák, de az intézetek, valamint a minisztérium támogatásával meg tudtuk azokat oldani. Az Egyesület – emellett az intézetek – munkáját mindenképpen sikeresnek kell minősíteni, amit a fenti adatok is egyértelműen alátámasztanak. Az Egyesület – eredményességét mutatja az a tény is, hogy a projekten belül jelentkező hasonló feladatok teljesítésére a BvOP minden alkalommal ajánlattételre kérte fel az Egyesületet.

Harmadik szakasz

Az alprojekt harmadik szakasza elméleti és gyakorlati szakmaképzést foglalt magába, melyet külső képző intézmények valósítottak meg. A szolgáltatás megszervezését a Belügyminisztérium végezte el, mert a forrást a felettes szerv költségvetésébe építették be az előkészítés során. A közbeszerzést a minisztérium írta ki, az elbírálásban a BvOP szakterületi munkatársa megfigyelőként vett részt, a döntést megalapozó szavazati joggal nem rendelkezett.

A szakmaképzés típusainak meghatározása során figyelembe kellett venni a fogvatartotti szükségleteket és a három kiemelt régió munkaerő-piaci lehetőségeit (a hiányszakmákat). A fogvatartottak a legnagyobb érdeklődéssel a szakmaképzés periódusára vártak, az előkészítő, felkészítő tevékenységnek köszönhetően nagy várakozással tekintettek a bevont célcsoporttagok a képzések elé. Nem riasztotta el a fogvatartottakat az előrevetített elméleti és gyakorlati oktatás beharangozott és remélt emelt minősége sem.

A kiválasztási eljárás¹⁷ során az alprojektbe bevontak magas kezdőlétszámához képest jóval alacsonyabb körből kellett válogatni.

A szakmaképzések előkészítése és egyeztetése lényegében az alprojekt koordinátor és a bv. központi koordinátor 2010 júliusában megkezdett intézeti tájékoztató megbeszélései során kezdődött el. Az intézetekben pontosítani kellett azt az óraszámot, amit a szakmaképzéseknél – figyelemmel a régió hiányszakmáira és a fogvatartottak szükségleteire – szakmai felelősséggel és végrehajthatóan vállalni tudnak úgy, hogy a képzés az intézet napi szolgálati tevékenységének biztonságát ne veszélyeztesse, illetve a fogvatartottak jogai ne csorbuljanak. Fontos volt felmérni az adott intézet infrastrukturális adottságait is, annak érdekében, hogy az adott képzés megvalósításához szükséges feltételeket felmérjük (pl. gyógy- és fűszernövény-termesztő képzés esetén rendelkez-e a szükséges földterülettel). Az előzetes felmérésekhez képest több esetben is változtatni (csökkenteni) kellett a keretóraszámokon, ennek oka volt többek között az, hogy nem lehetett garantálni a fogvatartottak nagy fluktuációja miatt a képzések sikeres befejezését, illetve a fogvatartottak alacsony iskolai végzettség miatt a tervezetnél több betanító képzést valósítottunk meg.

Volt olyan megyei intézet, ahol egy 800 órás képzés magvalósításának lehetőségét latolgatták, de mivel a bevonható létszámnak keretet szabott a rendelkezésre álló fogvatartotti populáció (csoportonként 15-20 fő), továbbá az, hogy az OKJ-s képzések esetében a vizsgáztathatók csoportlétszáma nem csökkenhetett 9 fő alá. Az ilyen hosszantartó képzés esetén szinte garantálni lehetett, hogy a bevont fogvatartottak hamar elérik a hiányzási limitet a szállítások, betegségek és az egyéb körülmények miatt, ennél fogva a vizsgára bocsátás feltételeit nem tudják teljesíteni, a képzés eredménytelen lesz, nem éri el a célját.

¹⁷ A kiválasztási eljárás (szűrés) alapja a szükségletfelmérés volt, ennek részletes leírása a későbbiekben megjelenő módszertani leírásban – A fogvatartotti szükségletfelmérés elkészítésének módszertani útmutatója, szakértő, szakmai ajánlás megfogalmazása: a fogvatartottak sikeres reintegrációjához szükséges képzési fejlesztési csomag kialakítására (a csomag tartalmazza a kulcsképeség-fejlesztő tréningeket, egyéni krízisintervenciót, szakmaképzéseket) – található.

Az intézeti óraszámok egyeztetése után az előzőekben leírt szakaszok végrehajtása volt a következő feladat, ami egyben a képzések előkészítését is jelentette.

A fogvatartottak kiválasztása esetén a szakmai megvalósítók tevékenysége, a személyi állomány bevonása a második szakaszban kialakított gyakorlatnak megfelelően történt, de szükség volt olyan kiegészítéseket is végrehajtani, amelyek nélkül a képzéseket el sem lehetett volna kezdeni.

A tervezett OKJ-s és betanító képzések alapfeltétele a 8, illetve az utóbbi esetben a 6 osztályos általános iskolai végzettség megléte. A képző szervezet a vonatkozó szakmaképzésre nem kötött képzési szerződést azzal a fogvatartottal, aki az iskolai bizonyítványait nem tudta hitelt érdemlően bemutatni.

Az intézetekben fogva tartott személyek jelentős részénél nem található meg a bizonyítvány az intézeti letétben, azt a fogvatartottnak kell bekérnie otthonról, de sokszor még a család sem tudja megküldeni az iratokat, mert azok vagy elvesztek, megsemmisültek, vagy nem támasztják alá a fogvatartott állítását. A bizonyítványok beszerzése vagy pótlása komoly kihívás elé állította a szakmai megvalósítókat, gyakran a képzési szerződések aláírását is hátráltatta ez a körülmény. A dokumentumok pótlásában a legnagyobb feladat az utógondozó koordinátorokra hárult, az egyeztetés a családdal, az állami hivatalokkal vagy az iskolákkal jelentősen megnehezítette munkájukat. További nehézséget jelentett, hogy a bizonyítványok vagy másodlatok kiadásának költségeit a fogvatartottak legtöbbször nem tudták biztosítani, ezért a költségmentességi ügyintézés még lassabban folyhatott.

A szakmai megvalósítók előkészítő munkáját követően már a bv. intézetekben kialakított rend szerint a befogadási és foglalkoztatási bizottság döntött a beiskolázásról az előírt ad-minisztrációs feladatok elvégzésével. Ugyanakkor itt is felmerült egy olyan gond, melyre a projekt előkészítése során nem számítottak, ugyanis a legtöbb OKJ-s képzésnél kötelező volt elvégezni a foglalkozás-egészségügyi orvosi alkalmassági vizsgálatokat, melyeknek költsége a közreműködő szervezet 2009. évi szabályozása miatt nem volt tervezhető. A hosszas egyeztetéseknek köszönhetően a projekt zárásához közeledve született meg az a döntés, hogy forrást erre a célra – a projektben nem elszámolható költségként – a felettes szerv szolgált.

Jogszabályi kötelezettsége a bv. szervnek, hogy a képzésbe bevont fogvatartottak részére pénzbeli térítést fizessen. A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 132. §-a értelmében *„Az alapfokú oktatásban, a szakképzésben vagy továbbképzésben részt vevő elítéltet – ha nem állították munkába – a képzés ideje alatt az alapmunkadíj egyharmadának megfelelő pénzbeli térítés illeti meg.”* Ezen rendelkezésre figyelemmel a program biztosított forrást a pénzbeli térítés (ösztöndíj) elszámolásához.

Az ösztöndíjak elszámolására a legtöbb intézetben heti óraszámom alapuló oktatási ütemtervet alakítottunk ki, melynek alapján egységesíteni lehetett a kifizetésre kerülő összegeket. Ugyanakkor, mivel erre a feladatra központi szabályozás nincs, a BvOP Közgazdasági Fő-osztályának kellett körlevelekkel olyan gyakorlatot megalapoznia, ami a jogszabályi kereteknek megfelelő,

ugyanakkor a projekt szabályozását is figyelembe veszi, és nem utolsó sorban lehetővé teszi megfelelő rendszerességgel az ösztöndíj utalását a fogvatartott letéti számlájára. Az egyéniesített elbírálás nehezítette a kifizetések folyósítását, szintén korlátozó tényező volt a hiányzások elszámolása, majd a pótló korrepetálások¹⁸ alapján az ösztöndíj kifizetése.

A jelzett heti ütemezés miatt a fogvatartottak többsége napi 6 tanórát volt a zárkán kívül, ami elsősorban a fogvatartotti jogok érvényesítése tekintetében jelentett nehézségeket. Kötelezően biztosítani kellett az étkezéseket, a szabad levegőn tartózkodást, az orvosi ellátást stb. – a fogvatartottak részére meghatározott napirend végrehajtását – úgy, hogy a bv. intézetek rendjét és biztonságát ne veszélyeztesse a program. A bevont intézetek hozzáállását és együttműködő készségét mutatja, hogy a napirendtől eltérő, vezetői jóváhagyó rendelkezések alapján tudták megoldani a képzések végrehajtását úgy, hogy a fogvatartotti jogok nem csorbultak, illetve érdemi panasz vagy kifogás a fogvatartottak részéről nem született.

Tekintettel arra, hogy a képzések csoportosan történtek, sok esetben szabad területen vagy olyan helyiségekben, melyeknek a biztonsági eszközökkel történő ellátása hiányos volt, a projekt terhére túlszolgálati díj folyósítására kerülhetett sor (óránként két fő hivatásos állományi tag részére), de ezzel a lehetőséggel nem minden intézetben éltek.

Összességében a képzést 378 fő kezdte meg, majd 316 fő fejezte be. A kiesők arány-száma a tréningekhez képest jóval kedvezőbb volt, köszönhetően az intézetek támogató együttműködésének, illetve a felettes szerv által biztosított korrepetálásoknak és az egyéni elbírálásoknak.

Az eredményességet lehet mérni számokban, melyeket a fenti adatok is alátámasztanak, hiszen a meghatározott indikátorhoz – „Képzésen részt vett személyek száma: 200 fő” – képest a teljesített létszám 318 fő, illetve az előirányzathoz – „Képzettséget szerzett személyek száma: 150 fő” – viszonyítva a teljesített létszám 316 fő volt. De a számoknál sokkal markánsabbak és fontosabbak az érintettek tapasztalatai, a pozitív vezetői és fogvatartotti vélemények.

Negyedik szakasz

A fogvatartottak negyedik szakaszba történő „lépésének” nem volt előfeltétele a második és a harmadik szakasz teljesítése, mivel ennek a szakasznak közvetlen célja a szabadulásra való felkészítés volt. Azok a fogvatartottak, akik nem kerülhettek be a közbenső szolgáltatásokba, ugyanúgy igényelheték a munkaerő-piaci tanácsadást, álláskereső technikák (pl. önéletrajzírás) oktatását, elsajátítását, az elhelyezkedés segítésére irányuló munkaerő-piaci információk nyújtását, valamint az érintett régiókban lévő aktuális álláslehetőségekről, az álláskeresők részére nyújtott ellátási formákról, képzésekről, a kirendeltségeken igénybe vehető humán szolgáltatások rendszeréről való tájékoztatást.

¹⁸ A Belügyminisztérium a képzések során tapasztalt magas – nem a résztvevők önhibájából származó – hiányzási óraszámokra való tekintettel a később kiírt pályázat terhére lehetővé tette, hogy a képző szervezetek korrepetálás keretében zárkóztassák fel a fogvatartottakat. Ezáltal a képzésből kiesők száma jelentősen csökkent.

Fontos volt tudatosítani a fogvatartottakban a hivatalos helyen való megjelenés és viselkedés, ügyintézés és információkérés menetét és módját, hiszen a szabad életben hosszabb-rövidebb idő elteltével ismét menedzselniük kell majd magukat, és meg kell állniuk a helyüket a kinti világban. Szükséges megtanulniuk, hogy mire számíthatnak egy állásinterjún, hogyan kell magukat képviselni egy írásos pályázatban, egy telefonos beszélgetés vagy akár a személyes megjelenés alkalmával. Fontos tudniuk: mit, hol tudnak elintézni, mihez mire lesz szükségük, hogyan írjanak meg egy hivatalos levelet, kérelmet stb.

Az utógondozói tevékenységre, a szabadulásra való felkészítésre fókuszált a negyedik szakasz, de a munkaerő-piaci szolgáltatások előkészítése hasonló súlyal történt meg, ami szintén a szabadulásra történő felkészítés lényeges eleme volt. Sajnálatos módon – szervezeti változások miatt – mindeddig nem kerülhetett még sor a családi döntéshozó csoportkonferencia megszervezésre, mely szakmai tevékenységgel kapcsolatban a büntetés-végrehajtási szervezetnek csak pozitív tapasztalatai vannak. Folyamatban van az e tevékenységre vonatkozó szakmai protokoll elkészítése, melynek alapján a program vége felé közeledve remélhetőleg néhány intézetben meg tudjuk valósítani ezt a speciális programot.

A negyedik szakasz Közigazgatási és Igazságügyi Hivatalt érintő része a szabadulást követő utógondozói tevékenységet is jelenti, ami a büntetés-végrehajtási szervezet számára komoly hiátus pótlására lehet alkalmas, mert a szabadulást követően érdemi információ már nem áll a rendelkezésünkre a volt fogvatartottak társadalmi visszailleszkedésének eredményességével kapcsolatban.

Az alprojekt koordinációja, minőségbiztosítás

Három alkalommal került sor Szakmai Irányító Testületi (SZIT) ülésre, melynek tagjai a projekt konzorciumi partnereinek vezetői (pl. a miniszter, az országos parancsnok vagy delegáltjaik) voltak. Olyan lényegi döntésekben született konszenzusos megegyezés, ami kétszer is a megvalósítás idejének hosszabbítását, ugyanakkor az eredményesség növelését eredményezte.

Szintén a felettes szerv irányítása alatt zajlottak a Projekt Operatív Bizottsági ülések, amelyeken már stratégiai jellegű döntések meghozatalát szolgálta. A bizottság tagjai a partnerek középvezetői közül kerültek ki, vagy az általuk delegált munkatársak vehettek részt a döntések meghozatalában.

A reintegrációs alprojekt volt az egyedüli alprojekt, amelyet több konzorciumi partner közösen valósított meg. Ennek megfelelően kiemelt hangsúlyt kapott a szakmai koordináció, illetve a minőségbiztosítás. Az alprojekt szintjén a szakmai koordinációt a Belügyminisztérium az alprojekt koordinátor munkakör kialakításával biztosította. Az alprojekt koordinátor feladata – a konzorciumi partnerek szakmai vezetőinek közvetítésével – az egységes reintegrációs tevékenység biztosítása volt.

A BvOP szintjén a szakmai munka koordinációját a BvOP központi koordinátora látta el a Fogvatartási Ügyek Főosztálya, valamint a Stratégiai Elemzési és Tervezési Főosztály felügyelete mellett.

A minőségbiztosítás egyik fontos eleme volt az az értekezleti és kommunikációs rendszer, ami az együttműködő partnerek feladategyeztető, koordi-

náló tevékenységét takarta. Folyamatosan, havi rendszerességgel került sor az alprojekten belül a szakmai vezetők egyeztető értekezletére a Belügyminisztériumban az alprojekt koordinátor vezetésével.

A büntetés-végrehajtási szervezet számára ellenőrzési tevékenység külön nevesítve nem volt a Megvalósíthatósági tanulmányban, ugyanakkor az országos parancsnok jóváhagyásával a BvOP központi koordinátora részt vehetett a Belügyminisztérium kötelezően meghatározott helyszíni szakmai ellenőrzéseiben, melyek során az alprojekt koordinátora és a központi koordinátor az intézetek vezetőivel szakmai megbeszéléseken vizsgálhatta meg a felmerülő nehézségeket, szakmai iránymutatással segíthette az intézeteket a projekt végrehajtásában. A helyszíni szakmai ellenőrzéseken nagy hangsúlyt kaptak az intézetek parancsnokainak gyakorlati javaslatai, amelyek nagy részben beépültek az alprojekt szakmai tevékenységébe, illetve mint jó gyakorlat átadásra kerültek a többi bv. intézet számára.

A minőségbiztosítás további elemét képezték a konzorciumi partnerek szakmai vezetői által a bv. intézetekben dolgozó szakmai megvalósítók számára havi rendszerességgel megtartott stábértekezletek. Így a bv. intézeti projektfelelősök részére megtartott stábértekezletek és az ezekhez kapcsolódó beszámolási rendszer nagyban segítették a megvalósítás különböző helyszínein felmerült problémák megismerését és az ezek megoldására való gyors reagálást. Az intézetek projektfelelősei havi rendszerességgel, rotációs jelleggel utaztak el a bevont intézetekbe, ahol személyesen ismerhették meg a többi intézet által kialakított helyi gyakorlatot és magát az intézetet is. Az általuk készített havi beszámolók adtak egységes képet a program végrehajtásának aktuális helyzetéről, illetve a heti terveknek és az azok végrehajtását tartalmazó heti jelentéseknek köszönhetően mindig friss, aktuális információval rendelkezettek a program vezetői a felmerülő problémákról, operatív intézkedésekkel segíthették a szakmai megvalósítók munkáját.

A szakmai megvalósítók felkészítési rendszere, amely kiemelt figyelmet fordított az eltérő szakterületekről érkező munkatársai egységes szakmai nyelvezetének kialakításra és együttműködésének fejlesztésre, megfelelő alapot adott a későbbi, minőségbiztosítást szolgáló tevékenységeknek.

A tíz alkalommal megtartott szupervízió kiemelkedő szerepe abban nyilvánult meg, hogy azokat a felmerülő problémákat, amelyek a program során jelentkeztek, a stáb közösen meg tudta beszélni, illetve ezek a találkozók a kiégés veszélyét minimálisra csökkentették.

Programelemző kutatás

A programértékelő kutatások, hatásvizsgálatok legfontosabb kérdése az volt, hogy vajon megvalósult-e a program által elérni kívánt cél, eredmény (esetleg voltak-e a programnak nem szándékolt, káros mellékhatásai), illetve melyek azok a mechanizmusok, folyamatok, amelyek az adott feltételek mellett kiváltják a várt hatást, eredményt.

A fogvatartotti adatbázis feldolgozása mellett, interjútechnika alkalmazásával vizsgálták két bevont intézetben (Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet) az alprojekt eredményességét, kontroll intézetként a Váci Fegyház és Börtönt jelölték ki. Tekintettel arra, hogy a cikk írása idejében a kutatási jelentés még nem volt végleges, részletes, elemző megállapításokra nincs mód, de a részbeszámolók egyértelműen utalnak a program sikerességére, illetve a felmerült problémák segíthetik egy újabb és eredményesebb program beindítását. A kutatás egyik markáns, jövőbemutató eleme a nyomon követés lesz, mellyel kapcsolatban a felmérésbe bevont fogvatartottak nyilatkozatban vállalták a részvételt.

A hosszabbítás feladatai, az alprojekt fenntartása, az új projekt előkészítése (speciális csoportok)

A „Társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani meg-alapozása” című TÁMOP 5.6.2-10/1-2010-0001 azonosító számú kiemelt projekt tervezett tartama 24 hónap volt. A projekt 2010. április 15-én kezdődött el, ennek megfelelően a tervezett zárás 2012. április 14-ei dátummal történt volna meg.

Az előzőekben jelzett intézményi átalakítások, illetve a készség- és képességfejlesztő tréningek, valamint a szakmaképzések közbeszerzési eljárásának kitolódása miatt egyes szolgáltatási elemeket nem tudtunk megkezdeni a tervezett időben. Ezek a körülmények szükségessé tették a projekt meghosszabbítását, amire – a felügyeleti szerv kezdeményezésével és az irányító hatóság jóváhagyásával – két alkalommal is sort került. A projekt hat hónappal történő meghosszabbításának pénzügyi fedezete rendelkezésre áll a korábbi megtakarításokból. A program eddig is eredményesnek minősíthető, és az elmaradt feladatok, szolgáltatások, valamint a minőségbiztosítási elemeknek (személyi állomány érzékenyítése, a CsDCs¹⁹ megvalósítása, szakmai protokollok és módszertanok széleskörű megvitatása stb.) a rendelkezésre álló időszakban történő teljesítésével lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet a vállalt kötelezettségeit maradéktalanul teljesítette.

A program fenntartása előírt feladat a Megvalósíthatósági tanulmány szerint. A büntetés-végrehajtást érintő kötelezettség az elkészített szakmai protokollok és módszertanokban nevesített eredményeinek beillesztése a bv. intézetek gyakorlatába.

Az utógondozói tevékenység fenntartása elsősorban a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal feladata, de mivel az utógondozó koordinátorok munkaidejük jelentős részét a bv. intézetek területén töltik el, ezért a munkafeltételek biztosítása – mint kötelező együttműködési feladat – elengedhetetlen a bevont intézmények részéről.

¹⁹ Családi döntéshozó csoportkonferencia

A TÁMOP 5.6.2 projekt, ezen belül a reintegrációs alprojekt eredményesége a befejezéshez közeledve egyre markánsabban látható volt. Mind az intézetek vezetői és személyi állománya, mind a fogvatartottak részéről megfogalmazódott annak az igénye, hogy a szakmai stábot és természetesen ezen az alapon a szakmai munkát és szolgáltatásokat valamilyen módon meg kellene tartani. Ennek megfelelően felmerült egy új kiemelt projekt ötlete, ami már nem csak a bevont 11 intézetet érintené, hanem az ország valamennyi bv. intézetében megvalósulhatna.

A Belügyminisztérium szakmai megvalósítóinak előterjesztése alapján, a felettes szerv közép- és felsőszintű vezetői szinte azonnal felkarolták az ötletet, és támogatásuknak köszönhetően gyorsan körvonalazódtak az új projekt főbb szempontjai, kirajzolódott az együttműködő szervezetek bevonása.

Az új TÁMOP 5.6.3 kiemelt projekt a jelenleg megvalósítás alatt álló programra épül. Innovatív eleme, hogy a bv. intézetekben kialakított speciális csoportok (drogprevenció, pszichoszociális körlet stb.) fogvatartotti körét és az IMEI-ben tartózkodó kényszergyógykezelteket is célcsoportként veszi figyelembe. Tekintettel az utóbbi körülményre, a fogvatartotti célcsoportnak nyújtott szolgáltatások mellett, nagyobb hangsúlyt kap a szakmai megvalósítók és a személyi állomány felkészítése. Kiemelkedően fontos, hogy megfelelő szakmai tudással felvértezett munkatársak hajtsák végre a programot, mivel a speciális csoportokban lévő fogvatartottakkal való bánásmód és egyéni vagy csoportos foglalkozások sokkal több veszélyt hordoznak magukban, mint az átlagos fogvatartotti populációval történő foglalkozás.

Az új kiemelt projekt Megvalósíthatósági tanulmánya, költségvetési tervezete elkészült, beterjesztése az Európai Szociális Alapnak 2012. szeptember 6-án megtörtént. Ennek megfelelően a tervezett kezdési időpont 2012. december 1., illetve a szolgáltatási időszak 26 hónap. Az alprojekt eredményessége köszönhető a 2010. évet megelőző, kellően alapos előkészítő munkának, melynek aktív részese volt: Batizi Ildikó (Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium), Bodonyi Norbert (Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium), dr. Huszár László bv. dandártábornok (BvOP), Pancsusák Sándor bv. alezredes, (Tiszalöki Országos Bv. Intézet), Ványi László bv. alezredes (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet).

Köszönet illeti meg az együttműködő szervezetek vezetőit és munkatársait, továbbá a büntetés-végrehajtási szervezett végrehajtói állományát is. Az alprojekt bv. intézeti projektfelelősei, illetve pénzügyi koordinátora a következők voltak: Baloghné Varga Anikó (Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézet), Bencsikné Petrán Melinda (Balassagyarmati Fegyház és Börtön), Faragó Sándorné (Tiszalöki Országos Bv. Intézet), Fodor Gábor ny. bv. alezredes (Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön), Kereki Anikó (BvOP pénzügyi koordinátor), Kiss-Ádám Márta Rebeka (Tiszalöki Országos Bv. Intézet), Kovács Enikő (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet), id. Kovács Lóránd ny. bv. őrnagy (Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön), Kollár Zsuzsanna (Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézet), Krizsán József ny. bv.

alezredes (Baranya Megyei Bv. Intézet), Nagy Judit (Heves Megyei Bv. Intézet), Palkó Anett (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bv. Intézet), Ruzsnyák Orsolya (Tolna Megyei Bv. Intézet), Sárkány Réka (Balassagyarmati Fegyház és Börtön), Siku Pál (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet), Thurzó Gábor ny. h. őrnagy (Somogy Megyei Bv. Intézet), Tóth Csaba Mihály ny. bv. ezredes (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet).

Nem utolsó sorban szintén köszönet illeti a bevont fogvatartottakat, mert önkéntes részvételükkel segítették a program eredményességét, továbbá azt, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet jelentős előrelépést tehesen a reintegrációs tevékenysége fejlesztése terén.